

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ลักษณะท่าทางหรือรูปร่างหน้าตาถือเป็นรูปลักษณทางกายภาพที่มีความสำคัญกับมนุษย์ทุกคน การที่แต่ละคนมีความสวย-ความหล่อหรือมีความดึงดูดใจทางกายภาพ(Physical attractiveness) แตกต่างกัน ก่อให้เกิดผลต่างๆที่เราเองก็คงปฏิเสธไม่ได้ว่า เวลาเราเห็นผู้ที่รูปร่างหน้าตาดีหรือมีความดึงดูดใจทางกายภาพสูงนั้น ทำให้เราอดเหลียวดูไม่ได้ ในความเป็นจริงแล้ว ความดึงดูดใจมีผลกระทบต่อคนทั่วไปอย่างไม่น่าเชื่อ ยกตัวอย่างเช่น คนมีแนวโน้มที่จะชอบคนที่มี ความดึงดูดใจมากกว่าคนที่ไม่มี ความดึงดูดใจ (Hatfield & Spretcher, 1986 อ้างถึงใน Langlois, Kalakanis, Rubenstein, Larson, Hallam, & Smoot, 2000) นอกจากนี้งานวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า คนมีแนวโน้มที่จะให้ความช่วยเหลือกับผู้ที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพมากกว่าผู้ที่ไม่มีความดึงดูดใจทางกายภาพ (Benson, Karabenick, & Lerner, 1976) จะเห็นได้ว่าโดยทั่วไปแล้ว หากเราจะขอความช่วยเหลือใครหรือใครจะขอความช่วยเหลือเรา เราจะรู้สึกไว้วางใจและเลือกที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับคนที่รูปร่างหน้าตาดีมากกว่าคนที่รูปร่างหน้าตาไม่ดี และมักจะมองกันไปว่าผู้นั้นน่าจะมีลักษณะหรือบุคลิกภาพในทางบวกด้วย นอกจากนี้ยังพบการศึกษามากมายที่ศึกษาการรับรู้ของบุคคลต่อผู้ที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพที่แตกต่างกัน และพบว่าผู้ที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพสูงกว่าจะถูกประเมินว่ามีความสามารถมากกว่า อาทิเช่น เรียงความของผู้ที่มีความดึงดูดใจมากกว่าจะถูกประเมินว่ามีคุณภาพมากกว่า (Landy & Sigall, 1974) หรือแม้แต่การประเมินความสามารถของผู้สมัครงานที่มีความดึงดูดใจแตกต่างกันก็พบว่าผู้สมัครงานที่มีความดึงดูดใจสูงกว่าจะถูกประเมินดีกว่าด้วย (Cash, Gillen, & Burns, 1977; Dipboye, Fromkin, & Wiback, 1975; Marlowe, Schneider, & Nelson, 1996)

ความคิดความเชื่อของคนในลักษณะนี้อาจเรียกได้ว่าเป็น “ภาพในความคิด (stereotype)” นั่นคือ สมมติฐานที่บุคคลมีต่อผู้คนโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานการที่เขาเป็นสมาชิกของกลุ่มนั้นๆ เป็นกระบวนการจัดแจงข้อมูลทางสังคมที่บุคคลมีภาพลักษณ์คร่าวๆเพื่อใช้ในการคิด และทำความเข้าใจโดยแบ่งคนเป็นกลุ่มๆและจะทำให้เราสามารถอนุมานเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะ และพฤติกรรมของคนเหล่านั้นได้ (Farley, Chia, & Allred, 1998) และภาพในความคิดส่วนใหญ่

ของบุคคลมักเป็นไปในทางลบ เพราะบุคคลอาจมีข้อมูลและประสบการณ์ที่จำกัด ยังไม่รู้จักรูปภาพแวดล้อมทางสังคมของเขาโดยละเอียด ภาพในความคิดเหล่านี้จะถูกสลัดทิ้งไปเมื่อบุคคลมีประสบการณ์เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ภาพในความคิดที่แบ่งคนจำนวนมากเป็นกลุ่มและอธิบายโดยลักษณะไม่กี่ลักษณะนั้น ก่อให้เกิดปัญหาได้โดยอาจทำให้เรารับรู้บุคคลในฐานะปัจเจกชนบิดเบือนไปเพราะลักษณะและพฤติกรรมนั้นๆอาจไม่มีในบุคคลที่เราอนุมานก็ได้

เพศจัดเป็นภาพในความคิดที่สำคัญต่อการรับรู้ของคนเช่นกัน เช่น จากการศึกษานักเรียนใน 25 ประเทศทั่วโลก พบว่าภาพในความคิดสำหรับเพศชายนั้นจะมีลักษณะที่แข็งแกร่ง ขอบผจญภัย เป็นตัวของตัวเอง มีอำนาจ ในขณะที่ภาพในความคิดสำหรับเพศหญิงจะมีลักษณะเป็นพวกอารมณ์อ่อนไหว ยอมตามและเชื่อเรื่องโชคกลาง (Williams & Best, 1990 อ้างถึงใน Taylor, Peplau, & Sears, 2000) จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะของเพศชายจะดูเป็นผู้นำมากกว่าเพศหญิง ทั้งที่ตามจริงแล้ว เพศชายและเพศหญิงหลายคนอาจไม่ได้มีลักษณะดังที่กล่าวมานี้ การมองเช่นนี้เองที่ทำให้คนรับรู้บิดเบือนไป

ประเด็นเรื่องความไม่เท่าเทียมกันทางเพศยังคงเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอยู่มากในสังคม ถึงแม้ในปัจจุบันจะเป็นยุคโลกาภิวัตน์และข้อมูลข่าวสารที่เชื่อมโยงสังคมและทุกคนทั่วโลกเกิดความรู้สึกเป็นสากลหรือเป็นหนึ่งเดียวกันมากขึ้น แต่เราก็ยังเห็นประเด็นต่างๆที่เพศหญิงไม่ได้รับความเท่าเทียมเท่ากับเพศชาย ไม่ว่าจะเป็นด้านการทำงาน เรายังมักเห็นบางบริษัทจะจำกัดการรับสมัครเฉพาะกับผู้สมัครเพศชายเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตำแหน่งระดับสูง ทั้งๆที่หากดูตามเนื้องานและความสามารถในการทำงานแล้ว เพศหญิงก็ไม่ได้ยิ่งหย่อนไปกว่าเพศชายเลย จากเหตุการณ์ที่พบเห็นในชีวิตประจำวันนี้ทำให้มองเห็นว่า ถึงแม้โลกจะก้าวหน้าไปเท่าใด แต่ความคิดความเชื่อที่ว่าเพศชายมีความสามารถมากกว่าเพศหญิงนี้ก็ฝังแน่นมาตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการศึกษามากมายที่สนับสนุนเรื่องการรับรู้ของบุคคลที่มักเชื่อว่าเพศชายมีความสามารถมากกว่าเพศหญิง เช่น การศึกษาที่พบว่าเพศหญิงได้รับการประเมินที่จะได้รับการจ้างเข้าทำงานและเลื่อนตำแหน่งน้อยกว่าเพศชาย (Rosen & Jerdee, 1978 อ้างถึงใน Oskamp & Schultz, 1998) หรือแม้แต่วารสารที่มีบทความเดียวกันเพียงแต่เปลี่ยนชื่อผู้แต่งจาก John ซึ่งเป็นชื่อเพศชาย มาเป็น Joan ซึ่งเป็นชื่อเพศหญิง พบว่าบทความที่เป็นชื่อเพศชายถูกประเมินว่าเป็นที่ขอบพอและมีคุณภาพมากกว่าบทความที่เป็นชื่อเพศหญิง เป็นต้น (Swim, Borgida, Maruyama, & Myers, 1989)

จากทั้งสองประเด็นนี้ ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าความไม่เท่าเทียมกันในสังคมเกิดขึ้นโดยที่แต่ละคนก็ไม่รู้ตัว ทำให้การรับรู้ของบุคคลนั้นบิดเบือนไปและก่อให้เกิดการปฏิบัติต่อบุคคลในสังคมไม่เท่าเทียมกัน

นอกจากการประเมินความสามารถแล้ว ผู้วิจัยยังสนใจศึกษาการอนุมานสาเหตุของความสำเร็จของเพศชายและเพศหญิงที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพในระดับที่แตกต่างกันว่าเกิดจากความสามารถ ความพยายาม ความยากง่ายของงาน หรือโชค อย่างไรก็ตาม แม้จะมีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศในเรื่องต่างๆ แต่ยังไม่มียานวิจัยใดที่ตรวจสอบดูอย่างจริงจังเกี่ยวกับการประเมินความสามารถและการอนุมานสาเหตุของความสำเร็จในงานที่มีลักษณะเพศเป็นกลาง ซึ่งเป็นงานที่เพศชายและหญิงไม่น่าจะถูกประเมินแตกต่างกัน อีกทั้งในเรื่องความดึงดูดใจทางกายภาพนั้น งานวิจัยส่วนใหญ่มักจะมีเพียงแค่ความดึงดูดใจทางกายภาพระดับสูงและต่ำ ผู้วิจัยจึงอยากทราบว่าหากเพิ่มความดึงดูดใจทางกายภาพระดับปานกลางเข้าไปอีกระดับ จะให้ผลแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร ผู้ที่ถูกรับรู้ว่าเป็นประสบความสำเร็จสูงกว่านั้น จำเป็นหรือไม่ที่มักจะเป็นผู้มีความดึงดูดใจทางกายภาพมากกว่า เหล่านี้เป็นคำถามที่ผู้วิจัยต้องการจะศึกษาและพบว่าในประเทศไทยนั้นยังไม่เคยมีการศึกษาด้านนี้มาก่อน ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาต่อว่าในสังคมไทยนั้นจะเกิดผลแตกต่างมากหรือน้อยจากข้อค้นพบในสังคมตะวันตก

ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความคาดหวังว่าการรับรู้ความแตกต่างระหว่างเพศและความดึงดูดใจทางกายภาพนี้ จะทำให้บุคคลได้ตระหนักมากขึ้นในเรื่องการประเมินความสามารถของบุคคลอื่น ว่าแท้จริงแล้วนั้นตนประเมินผู้อื่นในสถานะที่สูงเกินไปหรือต่ำเกินไปหรือไม่ ซึ่งผลนี้อาจขยายไปสู่เรื่องการประเมินความสามารถของบุคคลในวงการต่างๆ เช่นในการรับสมัครงาน หรือวงการการศึกษาซึ่งผู้คัดเลือกบุคคลเข้าทำงานหรือครูอาจเกิดความลำเอียงจากความดึงดูดใจทางกายภาพโดยที่เขาไม่รู้ตัวให้ตระหนักในภาวะการณ์ที่เกิดขึ้น และทำให้ทั้งชายและหญิงเกิดความเข้าใจกันมากขึ้นและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องความดึงดูดใจทางกายภาพ (Physical Attractiveness)

นักปรัชญาและกวีชาวเยอรมัน Johann Schiller เขียนไว้ว่าศตวรรษว่า “ความ

สวยงามทางกายภาพเป็นสัญญาณของความงามภายใน ความงามทางศีลธรรมและจิตวิญญาณ” (Schiller, 1882 อ้างถึงใน Dion, Berscheid, & Walster, 1972) ความดึงดูดใจทางกายภาพหรือเรียกกันง่าย ๆ ว่าความสวย-หล่อ เป็นหัวข้อหนึ่งในเรื่องความดึงดูดใจระหว่างบุคคล กล่าวคือ ความดึงดูดใจทางกายภาพนี้เป็นส่วนหนึ่งในหลักพื้นฐานที่ก่อให้เกิดความดึงดูดใจให้เกิดความสัมพันธ์กัน นอกเหนือไปจากปัจจัยอื่นๆ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างความสัมพันธ์ระยะเริ่มแรกหรือการสร้างความประทับใจ ถึงแม้ว่าผู้คนส่วนใหญ่ได้รับการสั่งสอนมาว่าอย่าดูคนจากเพียงรูปลักษณ์ภายนอก เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่าเราก็มักชอบมองคนที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพสูงมากกว่าบุคคลที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพต่ำกว่า ในความเป็นจริงนั้น คนเราได้รับอิทธิพลจากความดึงดูดใจทางกายภาพนี้โดยไม่รู้ตัว เราแทบไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเกิดความประทับใจกับบุคคลโดยที่ดูจากรูปลักษณ์ภายนอกได้เลย (Berscheid & Reis, 1998 อ้างถึงใน Taylor et al., 2000; Langlois et al., 2000)

คนที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพมักถูกมองไปในด้านที่ดีมากกว่าบุคคลที่ไม่มี ความดึงดูดใจทางกายภาพ ส่วนใหญ่ผู้คนมีแนวโน้มที่จะชอบหรือมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพ ทั้งนี้เพราะคนทั่วไปมักมีภาพในความคิด (Stereotype) ต่อผู้ที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพว่าบุคคลใดที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพนั้นมักจะมีคุณสมบัติที่ดีอื่นๆ ไปด้วย มีหลักฐานว่าคนที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพสูงกว่าจะค่อนข้างได้เปรียบกว่าในสังคมและมีทักษะทางสังคมที่ดีกว่าคนที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพน้อยกว่าด้วย (Eagly, Ashmore, Markhijani, & Longo, 1991; Feingold, 1992)

ปรากฏการณ์ข้างต้นอาจอธิบายได้ด้วย “ผลลำเอียงในทางดี” (Halo Effect) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ลักษณะเด่นที่ดีใดๆก็ตามของบุคคลเป้าหมายเข้ามามีอิทธิพลต่อการรับรู้ในการพิจารณาลักษณะอื่นๆของบุคคลเป้าหมายว่าดีไปด้วย การเกิดผลลำเอียงในทางดีนี้สามารถเกิดขึ้นได้มากในบรรดาคนที่เพิ่งรู้จักกันเพียงผิวเผินหรือยังไม่รู้เรื่องของบุคคลเป้าหมายได้ดีเพียงพอ ดังนั้น ในกรณีของความดึงดูดใจทางกายภาพซึ่งถือเป็นลักษณะเด่นที่ดีอย่างหนึ่ง ก็อาจมีอิทธิพลทำให้บุคคลผู้รับรู้คิดว่าบุคคลเป้าหมายนั้นมีคุณสมบัติอื่นๆที่ดีหรือน่าพึงปรารถนาปรากฏในบุคคลเป้าหมายนั้นด้วย เช่น เมื่อเห็นบุคคลเป้าหมายมีลักษณะทางกายภาพที่ดึงดูดใจแล้วคิดว่าบุคคลเป้าหมายนั้นเป็นคนอบอุ่น ใจดี ทั้งๆที่ในความเป็นจริงแล้วอาจไม่มีลักษณะดังกล่าวนี้ปรากฏอยู่ในตัวบุคคลเป้าหมายจริงๆก็ตาม

แนวคิด ผลลัพท์เชิงในทางดี และความตั้งใจดูใจทางกายภาพนี้ สอดคล้องกับ “ทฤษฎีบุคลิกภาพส่วนบุคคล (Implicit Personality Theory)” ดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไป

ทฤษฎีบุคลิกภาพส่วนบุคคล (Implicit Theory of Personality)

ทฤษฎีบุคลิกภาพส่วนบุคคล เป็นหัวข้อหนึ่งที่อยู่ในเรื่องการเรียนรู้ของบุคคล ในระยะแรกๆ นั้น Bruner และ Tagiuri (1954 อ้างถึงใน Schneider, 1973) กล่าวถึงทฤษฎีบุคลิกภาพส่วนบุคคลเพื่ออธิบายความเป็นไปได้ที่ผู้รับรู้จะอนุมานถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกลักษณะของผู้คน อย่างไรก็ตาม ความคิดนี้เคยถูกนำมาใช้ตอบสนองต่อมโนทัศน์ที่ค่อนข้างกว้างของทฤษฎีบุคลิกภาพแบบดั้งเดิม จากสมมติฐานที่ว่าเหตุใดผู้คนจึงประพฤติปฏิบัติเช่นนั้น ต่อมาความคิดในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกลักษณะของผู้คนก็ได้รับการพัฒนาขึ้น

Cronbach (1955) เป็นผู้ที่ยพยายามจะทำให้ทฤษฎีบุคลิกภาพส่วนบุคคลนี้เป็นให้มากกว่าแค่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกลักษณะต่างๆ ของบุคคล แนวความคิดนี้มีความเห็นว่าคุณเรามีแนวโน้มที่จะเห็นว่าคุณลักษณะบางลักษณะในคนหนึ่งคนใดมักจะมีควบคู่กับลักษณะอื่นๆ บางประการ คนเราจะอนุมานคนอื่นเพียงจากลักษณะ 2-3 ลักษณะ (Schneider, 1973) เช่น คนอ้วนมักเป็นคนมีอารมณ์ดีและใจเย็น แต่แต่ละคนอาจมีความคิดถึงลักษณะควบคู่ต่างกันออกไป การมีทฤษฎีบุคลิกภาพส่วนตัวนี้ เป็นการช่วยให้คนมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคมได้ง่ายขึ้น เพราะเมื่อคนๆ นั้นได้รู้จักกับคนที่เขาไม่เคยรู้จักมาก่อน แม้ว่าเขาจะรับรู้ได้เห็นลักษณะของเพื่อนใหม่เพียงบางประการ แต่ทฤษฎีบุคลิกภาพส่วนบุคคลก็พอช่วยให้เขาคาดหวังว่าเพื่อนใหม่จะมีลักษณะอื่นๆ เป็นอย่างไร อย่างน้อยก็จนกว่าลักษณะอื่นจะปรากฏให้เห็นว่าเป็นการขัดกับทฤษฎีเขา

นอกจากนี้ การอนุมานในแนวนี้ยังสร้างภาพในความคิด (Stereotype) ทางสังคมของบุคคลที่จะนำมาประยุกต์ในเอกัตบุคคลด้วย (Forgas, 1983 อ้างถึงใน Chia, Allred, Grossnickle, & Lee, 1998) ทั้งนี้เพราะบ่อยครั้งที่บุคคลจะตัดสินคนอื่นจากพื้นฐานข้อมูลที่มีอยู่จำกัด Brown (1986) แนะนำว่า การอนุมานเช่นนี้ตามมาด้วยความสอดคล้องในการประเมินที่ลักษณะในทางบวกจะเหนี่ยวนำความคิด (prime) ในทางบวก และลักษณะในทางลบก็จะเหนี่ยวนำความคิดในทางลบต่อการอนุมานสาเหตุตัวบุคคลหรือลักษณะนิสัย ผลของการเหนี่ยวนำความคิดนั้นก็คือ ความประทับใจครั้งแรกของบุคคลซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความประทับใจต่อๆ มา

งานวิจัยด้านความดึงดูดใจทางกายภาพนั้นนับเป็นสหสาขาวิชา มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการและสมมติฐานที่เฉพาะอยู่หลากหลาย อย่างไรก็ตามการศึกษาในศาสตร์ของจิตวิทยาสังคมส่วนใหญ่ จะพูดถึง 3 คำถามกว้างๆ (Eagly et al., 1991) คือ

1. คนที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพถูกรับรู้ต่างจากคนที่ไม่มีความดึงดูดใจทางกายภาพหรือไม่
2. คนที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพได้รับการปฏิบัติต่างจากคนที่ไม่มีความดึงดูดใจทางกายภาพหรือไม่
3. คนที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพมีบุคลิกลักษณะ (เช่น ทักษะ แนวโน้มพฤติกรรม) ต่างจากคนที่ไม่มีความดึงดูดใจทางกายภาพหรือไม่

ในงานวิจัยเรื่องนี้จะเน้นที่ข้อ 1 นั่นคือดูว่าคนที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพถูกรับรู้ในด้านความสามารถทางอาชีพและสาเหตุที่ทำให้ประสบความสำเร็จอย่างไร มีตัวอย่างงานวิจัยมากมายที่กล่าวถึงการมีความดึงดูดใจทางกายภาพที่มักจะถูกประเมินไปในทางดี ได้แก่

งานวิจัยของ Walster, Aronson, Abraham และ Rottman (1966) ได้จัดให้มีการนัดไปเต้นรำโดยใช้คอมพิวเตอร์ในการจับคู่ ซึ่งจริงๆแล้วผู้วิจัยใช้วิธีจับคู่กันแบบสุ่ม โดยให้นักศึกษามาจับคู่เต้นรำในตอนเย็น พอเลิกงาน นักศึกษาถูกขอให้ประเมินว่าชอบคู่ของตนเพียงใด พบว่า ผู้ที่มีความดึงดูดใจได้รับการประเมินว่าเป็นที่ชอบพอกว่าผู้ที่ไม่มีความดึงดูดใจ นอกจากนี้ความดึงดูดใจยังมีความสำคัญต่อการนัดพบระหว่างหนุ่มสาวต่อไปอีกหรือไม่ด้วย (Mathes, 1975) อย่างไรก็ตาม ความดึงดูดใจจะลดความสำคัญลงเมื่อเป็นเรื่องของการเลือกคู่แต่งงานโดย Strobe, Insko, Thompson และ Layton (1971) ศึกษาถึงผลของความดึงดูดใจทางกายภาพ ความคล้ายคลึงทางเจตคติและเพศในด้านความดึงดูดระหว่างบุคคล พบว่า ความดึงดูดใจทางกายภาพมีความสำคัญในการเลือกคู่แต่งงานน้อยกว่าการเลือกคู่เพื่อนัดเที่ยว โดยการเลือกคู่แต่งงานมีคุณสมบัติอื่นที่สำคัญกว่าเช่น ความคล้ายคลึงทางเจตคติ ความเข้ากันได้ทางบุคลิกภาพ เป็นต้น

Dion และคณะ (1972) กล่าวว่า การรับรู้ว่า "สิ่งที่สวยงามเป็นสิ่งดี" ในงานวิจัยของเขานั้น เป็นการเชื่อมโยงความงามกับความดีที่บอกถึงภาพในความคิดความดึงดูดใจทางกายภาพได้ พวกเขาศึกษาความดึงดูดใจทางกายภาพทั้งเพศชายและหญิงว่าจะถูกรับรู้ว่ามีคุณลักษณะบุคลิกภาพแบบน่าพึงปรารถนาของสังคมและมีชีวิตที่ดีกว่าผู้ที่ไม่มีความดึงดูดใจทางกายภาพหรือไม่ โดยการทดลองให้นักศึกษาจัดอันดับรูปภาพใบหน้าที่ได้ตัดสินมาแล้วว่ามีความดึงดูด

ใจสูง ปานกลางและต่ำ ผลการวิจัยพบว่าคนที่มีความตั้งใจทางกายภาพสูงได้รับการประเมินว่ามีบุคลิกภาพดีกว่า มีสถานภาพทางอาชีพสูงกว่า มีแนวโน้มจะได้แต่งงาน มีชีวิตการแต่งงานที่ดีกว่าและมีความสุขมากกว่าในด้านสังคม การงานและความสุขโดยรวม

Landy และคณะ (1974) ศึกษาการประเมินคุณภาพของเรียงความและความสามารถของผู้เขียนโดยใช้ผู้ประเมินเพศชายที่รู้ว่าเรียงความนั้นเป็นของเพศหญิงที่มีความตั้งใจที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่าเรียงความที่เข้าใจว่าเขียนโดยเพศหญิงที่มีความตั้งใจได้รับการประเมินว่ามีคุณภาพสูงกว่าที่เขียนโดยเพศหญิงที่ไม่มีความตั้งใจ

นอกจากนี้ยังพบว่าแม้ในการลงโทษ ผู้ที่มีความตั้งใจทางกายภาพสูงกว่าก็จะได้เปรียบมากกว่าด้วย ดังเช่นในการศึกษาของ Dion (1972) ศึกษาถึงผลของภาพในความคิดเรื่องความตั้งใจทางกายภาพที่แสดงให้เห็นในระดับพัฒนาการในวัยเด็กตอนต้น ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาประเมินเด็กที่มีหน้าตาตั้งใจว่ามีความประพฤติดีกว่าเด็กที่มีหน้าตาไม่ตั้งใจ และจะหาข้อแก้ตัวให้ ในขณะที่เด็กที่มีหน้าตาไม่ตั้งใจนั้นถูกประเมินว่าเป็นเด็กที่มีความประพฤติไม่ดีและเป็นนิสัยที่ไม่ดีจริงๆของเด็ก

Berkovitz และ Frodi (1979 อ้างถึงใน Lovaglia, 2000) ศึกษาว่าเด็กที่มีความตั้งใจได้รับการปฏิบัติต่างจากเด็กที่ไม่มีความตั้งใจหรือไม่ โดยให้สร้างสถานการณ์ที่ตัดสินใจว่าจะลงโทษเด็กรุนแรงแค่ไหน โดยให้ดูวิดีโอของเด็กที่มีความตั้งใจและไม่มีความตั้งใจ โดยให้ผู้ร่วมการทดลองเป็นผู้ควบคุมเด็กในงานที่กำลังทำ หากเด็กทำผิด ไฟจะติด และเมื่อผู้ร่วมการทดลองเห็นไฟให้กดปุ่มที่ทำให้เกิดเสียงที่ก่อความรำคาญให้กับเด็กที่สวมหูฟังอยู่ โดยมีทั้งหมด 10 ปุ่มและแต่ละปุ่มไล่กันไปตามระดับความดังจากน้อยที่ไม่ก่อให้เกิดผลอะไรจนถึงดังมากที่อาจก่อให้เกิดความเจ็บปวดได้ (ซึ่งจริงๆแล้วเด็กไม่ได้ยินเสียงเหล่านั้นจริง) ผลการศึกษาพบว่า คนจะเลือกกระดับเสียงที่ก่อให้เกิดความรำคาญสูงกว่ากับเด็กที่ไม่มีความตั้งใจ

แม้แต่ในระบบศาลสถิตยุติธรรม คนที่มีความตั้งใจมากกว่าก็ได้เปรียบมากกว่าคนที่ไม่มีความตั้งใจ ดังเช่นในการศึกษาของ Mazzella และ Feingold (1994) ทำการอภิวิเคราะห้ถึงผลของความตั้งใจทางกายภาพและเพศของผู้กระทำผิดและเหยื่อในการพิพากษาของคณะลูกขุน พบว่า จำเลยที่มีความตั้งใจทางกายภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นเพศหญิง

จะได้รับการพิพากษาที่ผ่อนปรนขึ้น และยิ่งจำเลยมีความตั้งใจมากเท่าใด จะใช้เงินประกันตัวน้อยลงในกรณีโทษอาญา (Downs & Lyons, 1991 อ้างถึงใน Smith & Mackie, 1995) และหากได้รับการตัดสินว่ามีความผิดก็จะได้รับการพิพากษาในการคุมขังเบากว่า (Stewart, 1985)

ในวงการการศึกษาก็มีงานวิจัยเกี่ยวกับผลของความตั้งใจทางกายภาพนี้เช่นกัน ครูประเมินเด็กที่มีความตั้งใจว่าดูฉลาดและเป็นที่ยอมรับมากกว่าเด็กที่ไม่มีความตั้งใจ ทั้งๆที่ผลการเรียนอยู่ในระดับเดียวกัน (Clifford & Walster, 1973 อ้างถึงใน Taylor et al., 2000) เด็กประเมินการบรรยายจากครูผู้หนึ่งว่าน่าสนใจกว่า และตัดสินว่าเป็นครูที่ดีกว่าเมื่อครูทำตัวให้สวยงามขึ้น (Chaikin, Gillen, Derlega, Heinen, & Wilson, 1978 อ้างถึงใน Taylor et al., 2000)

และมีผู้รวบรวมงานวิจัยด้านนี้ก็เห็นด้วยกับภาพในความคิดที่ว่าสิ่งที่สวยงามเป็นสิ่งดีนี้เป็นปรากฏการณ์ที่เป็นปกติธรรมดาและเกิดขึ้นได้อยู่เสมอ (Adams, 1982, Alley & Hildebrandt, 1988; Berscheid, 1981; Berscheid & Walsters, 1974; Dion, 1981, 1986; Hatfield & Spretcher, 1986; Patzer, 1985 อ้างถึงใน Eagly et al., 1991; Langlois, et al., 2000) อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อค้นพบในเรื่องอิทธิพลของความตั้งใจทางกายภาพที่แตกต่างไปจากข้อค้นพบที่กล่าวมาข้างต้นนี้

ข้อยกเว้นของภาพในความคิดความตั้งใจทางกายภาพ

ในบางสถานการณ์นั้น พบว่าการมีความตั้งใจทางกายภาพที่สูงกว่าไม่ได้เป็นประโยชน์เสมอไป ในทางกลับกันได้ให้ผลที่ตรงกันข้ามกับผลที่กล่าวไว้ว่า "สิ่งที่สวยงามนี้เป็นสิ่งดี" นี้ด้วย แม้ว่าจะมีงานวิจัยมากมายที่ยืนยันถึงคำกล่าวที่ว่าสิ่งที่สวยงามเป็นสิ่งดีนี้ แต่ Dion (1981, 1986 อ้างถึงใน Eagly et al., 1991) ก็บอกว่าคำกล่าวนี้จะไม่น่าหนักที่สุดสำหรับการวัดความสามารถทางสังคมและการมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และ Bassili (1981 อ้างถึงใน Eagly et al., 1991) ก็ให้ข้อสรุปคล้ายกัน เขากล่าวว่า แก่นแท้ของความตั้งใจคือ ความมีชีวิตชีวาในสังคม หรือกล้าเปิดเผย นอกจากนี้ Cash และ Janda (1984 อ้างถึงใน Eagly et al., 1991) กล่าวว่า ลักษณะของคนที่สวยงามคือเป็นคนที่เอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง โดยจากการสังเกตที่ผู้ที่มีความตั้งใจทางกายภาพถูกรับรู้ว่าเป็นคนเห็นแก่ตัวและไร้สาระ

Dion (1972) พบว่า แม้ผู้ที่มีความตั้งใจได้รับการประเมินว่ามีชีวิตหลายๆด้านที่ดีกว่า แต่ก็พบว่าความเป็นพ่อและแม่ไม่ได้ดีกว่าบุคคลที่ไม่มีความตั้งใจทางกายภาพ เป็นต้น ถึง

แม้ว่าผลของความตั้งใจทางกายภาพจะขยายกว้างไปทั่ว แต่ก็ไม่ควรให้ความสำคัญที่ว่าสิ่งที่สวยงามเป็นสิ่งดีนี้ (หรือไม่ดีก็ตาม) มากเกินไป ความคิดเหล่านี้ก็เหมือนภาพในความคิดส่วนใหญ่ที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจน้อยลงหากบุคคลได้รับข้อมูลส่วนบุคคลที่ชี้เฉพาะเกี่ยวกับบุคคลนั้นๆมากขึ้น (Eagly et al., 1991)

Dermer และ Thiel (1975 อ้างถึงใน Farley et al., 1998) พบว่าผู้ที่มีความตั้งใจทางกายภาพถูกรับรู้ว่าไร้สาระและเห็นแก่ตนเองมากกว่า มีแนวโน้มที่จะหลอกลวงคู่ครองของตนและหาทางหย่าร้างมากกว่าผู้ที่ไม่มีความตั้งใจทางกายภาพ นอกจากนี้ยังถูกรับรู้ว่าเป็นพวกวัตถุนิยม หัวสูงและไม่สนใจกับกลุ่มที่ตนเห็นว่าไร้ประโยชน์อีกด้วย นอกจากนี้ Sigall และ Ostrove (1975) ได้ทดลองจัดสถานการณ์ให้มีลูกขุนจำลองเพื่อตัดสินคดีพร้อมดูรูปภาพจำเลยที่ให้พิจารณา 3 แบบคือเป็นเพศหญิงที่มีความตั้งใจทางกายภาพ เพศหญิงที่ไม่มีความตั้งใจทางกายภาพ และไม่มีภาพ ในสองสถานการณ์คือ ในคดีลักขโมย และคดีต้มตุ๋น พบว่าในคดีลักขโมย เพศหญิงที่ไม่มีความตั้งใจทางกายภาพจะได้รับโทษมากกว่าเพศหญิงที่มีความตั้งใจทางกายภาพ ในขณะที่คดีต้มตุ๋นนั้นกลับให้ผลที่ตรงกันข้าม นั่นคือ เพศหญิงที่มีความตั้งใจทางกายภาพ คนทั่วไปและลูกขุนจำลองจะคิดว่าจำเลยใช้ความสวยงามของตนในการต้มตุ๋น และควรได้รับโทษมากกว่าเพศหญิงที่ไม่มีความตั้งใจทางกายภาพ ส่วน Tanke (1982 อ้างถึงใน Farley et al., 1998) ทำการศึกษาวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบเกี่ยวกับความตั้งใจทางกายภาพ พบว่า ถึงแม้คนที่มีความตั้งใจจะถูกมองว่ามีทักษะทางสังคมที่ดีกว่า ขณะเดียวกันก็ถูกมองว่าเป็นคนที่ชอบเปลี่ยนคู่ควงอีกด้วย ในการศึกษาของ Feingold (1992) เห็นว่าคำกล่าวที่ว่าสิ่งที่สวยงามเป็นสิ่งดีนี้ไม่ถูกต้องนัก เขาได้ศึกษาและพบมิติบุคลิกภาพพื้นฐานเช่น ความมั่นคงในอารมณ์ ความนับถือตนเอง การมีอำนาจนั้น ไม่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจทางกายภาพ ยิ่งไปกว่านั้น สติปัญญาและความสามารถในการเรียนไม่แสดงสหสัมพันธ์กับความตั้งใจทางกายภาพเลย แต่ในทางกลับกันนั้นก็พบว่า การใช้ชีวิตในสังคมนั้นเกี่ยวข้องกับความตั้งใจทางกายภาพ เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่มีความตั้งใจทางกายภาพที่ต่ำกว่าแล้ว ผู้ที่มีความตั้งใจทางกายภาพสูงจะมีทักษะทางสังคมดีกว่าและรายงานถึงความโดดเดี่ยวและความวิตกในการเข้าสังคมน้อยกว่า

นอกจากนี้ ในการประเมินความสามารถในการทำงานนั้นก็ไม่ใช่ว่าความตั้งใจทางกายภาพนี้จะเป็ประโยชน์เสมอไปแต่ยังขึ้นอยู่กับเพศของงานนั้นๆ (gender-type of job) กล่าวคือ หากงานนั้นเป็นงานลักษณะเพศเป็นชาย (masculine) เช่น งานด้านบริหารนั้น Cash

และคณะ (1977) พบว่า เพศหญิงที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพจะถูกประเมินว่ามีความเหมาะสมในตำแหน่งด้านบริหารนี้้น้อยกว่าเพศหญิงที่ไม่มีความดึงดูดใจ ทั้งนี้เพราะเพศหญิงที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพจะถูกรับรู้ว่ามีบทบาททางเพศเป็นหญิง (feminine) มากกว่าเพศหญิงที่ไม่มีความดึงดูดใจ ซึ่งบทบาททางเพศแบบหญิงนั้นไม่สอดคล้องไปกับลักษณะเพศของงานที่เป็นแบบชาย ในขณะที่เดียวกัน เพศชายที่มีความดึงดูดใจที่ถูกรับรู้ว่ามีบทบาททางเพศเป็นชาย (masculine) มากที่สุด ก็ได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมกับงานตำแหน่งบริหารมากที่สุดด้วย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความดึงดูดใจทางกายภาพ

1. ปัจจัยสถานการณ์

ปัจจัยที่เข้ามามีอิทธิพลในการตัดสินความดึงดูดใจทางกายภาพนั้นอาจเกิดขึ้นได้ในสถานการณ์ที่เรียกว่า "ผลของการเปรียบเทียบ" (Contrast Effect) นั่นคือ การตัดสินความดึงดูดใจทางกายภาพนั้นไม่ได้เกิดจากความดึงดูดใจทางกายภาพของบุคคลนั้นเพียงอย่างเดียว อาจเกิดจากสถานการณ์ที่ผู้สังเกตนั้นเห็นภาพบุคคลแปลกหน้าที่มีลักษณะทางกายภาพต่างออกไป แล้วกลับประเมินบุคคลเป้าหมายให้ตรงกันข้ามกับบุคคลที่เห็นนั้น ตัวอย่างเช่น ในงานวิจัยของ Kenrick และ Gutierrez (1982 อ้างถึงใน Baron & Byrne, 2000) พบว่า เมื่อให้เพศชายดูรูปเพศหญิงที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพสูง เขาจะรายงานว่าคู่รักของตนเองนั้นมีความดึงดูดใจทางกายภาพน้อยลงกว่าเดิม

นอกจากผลของการเปรียบเทียบแล้ว ยังมี "ผลที่แผ่ขยายของความงาม" (Radiating effect of beauty หรือ Rub-off effect) นั่นคือ ผลที่จะเกิดในลักษณะตรงกันข้ามกับ "ผลของการเปรียบเทียบ" นั่นคือ สถานการณ์ที่ผู้สังเกตรับรู้ว่าความดึงดูดใจทางกายภาพของบุคคลจะมีลักษณะใกล้เคียงกับบุคคลใกล้ชิดที่ปรากฏกายขึ้นพร้อมๆกัน เช่น เมื่ออยู่กับเพื่อนหรือคนรักที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพสูง บุคคลนั้นจะถูกประเมินว่ามีความดึงดูดใจเพิ่มมากขึ้นด้วย หรือหากอยู่กับเพื่อนหรือคนรักที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพต่ำ บุคคลนั้นก็จะถูกประเมินว่ามีความดึงดูดใจน้อยลง เป็นต้น

Kernis และ Wheeler (1981 อ้างถึงใน Taylor et al., 2000) ตั้งสมมติฐานว่าผลที่แผ่ขยายของความงามจะเกิดขึ้นเมื่อคนคนหนึ่งถูกเห็นพร้อมๆกับเพื่อนของเขาที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพแต่จะไม่เกิดกับการถูกเห็นพร้อมๆกับคนแปลกหน้าที่มีความดึงดูดใจ เพื่อทดสอบ

ความคิดนี้ Kernis และ Wheeler ออกแบบการทดลองในห้องปฏิบัติการโดยให้ผู้ร่วมการทดลองเห็นบุคคล 2 คนที่มีความดึงดูดใจสูงและต่ำกว่าระดับเฉลี่ยและเป็นเพศเดียวกัน บุคคลสองคนนั้นแสดงตัวในสถานการณ์ว่าเป็นเพื่อนกันและในสถานการณ์ว่าเป็นคนแปลกหน้า ผลเป็นไปตามที่ทำนายไว้คือ ทั้งสภาพแบบเพื่อนและคนแปลกหน้าให้ผลที่ตรงกันข้าม เมื่อคนสองคนถูกคิดว่าเป็นเพื่อนกัน ผลการแผ่ขยายของความงามนี้ก็เกิดขึ้น โดยคนที่ถูกประเมินได้รับการประเมินว่ามีความดึงดูดใจมากขึ้นเมื่ออยู่กับเพื่อนที่มีความดึงดูดใจมาก และได้รับการประเมินว่ามีความดึงดูดใจน้อยลงเมื่ออยู่กับเพื่อนที่มีความดึงดูดใจน้อยมาก อย่างไรก็ตามหากคิดว่าคนที่ถูกประเมินอยู่กับคนแปลกหน้า ผลจะเกิดในทางตรงกันข้าม นั่นคือจะถูกประเมินว่ามีความดึงดูดใจน้อยลงเมื่ออยู่กับคนแปลกหน้าที่มีความดึงดูดใจมาก และมีความดึงดูดใจมากขึ้นเมื่ออยู่กับคนแปลกหน้าที่มีความดึงดูดใจน้อย เพศไม่มีผลต่อรูปแบบการทดลองนี้ ผลที่ออกมาไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย จะได้รับการประเมินว่ามีความดึงดูดใจมากขึ้นก็ต่อเมื่อปรากฏกายอยู่กับคู่รักหรือเพื่อนที่มีความดึงดูดใจ

2. ปัจจัยทางกายภาพ

เคยมีคำถามที่ผู้คนสงสัยว่า ความดึงดูดใจทางกายภาพนี้มีมาตรฐานที่เป็นสากลหรือไม่ ซึ่งเราอาจเห็นความแตกต่างกันในด้านมาตรฐานความงามนี้จากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม มนุษย์มักจะให้ความสำคัญกับลักษณะทางกายภาพซึ่งมีพื้นฐานบ่งบอกถึงการมีสุขภาพที่ดี และสามารถดำรงเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ให้อยู่รอดต่อไปได้และนำมาใช้เป็นมาตรฐานของความดึงดูดใจทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพเหล่านี้ได้แก่ ลักษณะใบหน้า ท่าทางการเดิน น้ำหนักตัว เป็นต้น

มีงานวิจัยมากมายพบค่อนข้างตรงกันว่า หากเพศหญิงมีลักษณะใบหน้าอ่อนเยาว์คล้ายเด็กจะถูกรับรู้ว่ามีความดึงดูดใจทางกายภาพมากขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากเพศชายมีลักษณะใบหน้าแบบผู้ใหญ่หรือดูมีวุฒิภาวะจะถูกรับรู้ว่ามีความดึงดูดใจมากขึ้น ดังเช่นการศึกษาของ Symons (1997 อ้างถึงใน Franzoi, 2000) ที่ให้เห็นว่าในการศึกษาข้ามวัฒนธรรมมากมายบ่งบอกว่าลักษณะใบหน้าของเพศหญิง ที่มีลักษณะบ่งชี้ให้เห็นถึงการมีสุขภาพที่ดี และดูอ่อนเยาว์จะได้รับการตัดสินว่าเป็นลักษณะที่มีความดึงดูดใจ อีกทั้ง Cunningham (1986) ยังศึกษาว่าลักษณะทางกายภาพใดที่มีผลต่อการรับรู้ความดึงดูดใจทางกายภาพของเพศหญิง พบว่า ใบหน้าที่มีลักษณะแบบไม่มีวุฒิภาวะ (immature) ได้แก่ ดวงตากลมโต จมูกและคางเล็ก คิ้วสูง ทำให้เพศ

หญิงได้รับการประเมินว่ามีความตั้งใจมากขึ้น ส่วนลักษณะใบหน้าแบบมีวุฒิภาวะ ได้แก่ กรามเป็นเหลี่ยม คิ้วหนา ตาเล็ก โหนกแก้มสูง ริมฝีปากบาง เป็นลักษณะที่ทำให้เพศชายได้รับการประเมินว่ามีความตั้งใจมากขึ้น ทั้งนี้เพราะตามบรรทัดฐานในสังคมแล้ว เพศชายพึงพอใจเพศหญิงโดยดูจากความอ่อนวัยซึ่งเป็นสิ่งชี้แนะถึงศักยภาพในการดำรงเผ่าพันธุ์ของตนให้คงอยู่ต่อไป ในขณะที่เพศหญิงเองจะพึงพอใจเพศชายโดยพิจารณาจากลักษณะที่บ่งชี้ถึงความเป็นอำนาจในสังคมเพื่อจะเป็นสิ่งชี้แนะถึงศักยภาพในการที่จะเลี้ยงดูพวกเธอและลูกหลานได้อย่างดี นอกจากนี้ Zebrowitz-McArthur และ Berry (1987) ศึกษาข้ามวัฒนธรรมในประเทศสหรัฐอเมริกาและเกาหลีเพื่อศึกษาเปรียบเทียบระหว่างคนที่มีลักษณะใบหน้าที่คล้ายเด็กทารก หรือใบหน้าแบบไม่มีวุฒิภาวะ กับคนที่มีลักษณะใบหน้าแบบมีวุฒิภาวะ พบว่า ผู้ชายที่มีใบหน้าที่คล้ายทารกถูกรับรู้ว่าเป็นคนไม่มีเล่ห์เหลี่ยม ซื่อสัตย์ ใจดี และอบอุ่นมากกว่าผู้ชายที่มีใบหน้าแบบมีวุฒิภาวะ คนที่มีใบหน้าที่คล้ายทารก เวลาของตนเองก็จะรู้สึกว่ามีลักษณะทางจิตคล้ายเด็กด้วย (Berry & Brownlow, 1989 อ้างถึงใน Smith & Mackie, 1995) อย่างไรก็ตามคนที่ใบหน้าที่คล้ายเด็กทารกจะถูกรับรู้ว่ามีอำนาจน้อยกว่าผู้อื่นและมีลักษณะยอมตามผู้อื่นมากกว่าคนที่มิมีใบหน้าแบบมีวุฒิภาวะ

การวิจัยอีกเรื่องหนึ่งพบว่า ความสูงของบุคคลก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ มีการศึกษาพบว่า ผู้ชายที่เพิ่งได้รับการจ้างเข้าทำงานที่มีส่วนสูงสูงกว่า 6 ฟุต 2 นิ้วได้รับเงินเดือนขั้นเริ่มแรกสูงกว่าผู้ชายที่มีความสูงต่ำกว่า 6 ฟุตถึงร้อยละ 10 (Knapp, 1978 อ้างถึงใน Smith & Mackie, 1995) หรือแม้แต่วัยที่เร็วและสูงและลักษณะการเดินที่เหมือนวัยรุ่นคือ เดินย้ายสะโพก เข่างอ เดินเหมือนกระโดด (bounce walking) เช่นนี้ จะได้รับการประเมินว่าอายุน้อยกว่าและมีอำนาจกว่าคนที่เวลาเดินไม่ออกท่าทางไปด้วย (Montepare & Zebrowitz-McArthur, 1988)

ความบกพร่องทางกายภาพหรือความพิการก็เป็นส่วนหนึ่งที่น่าจะทำให้ได้รับการประเมินผิดไปได้ จากการให้นักศึกษาเชื่อมโยงคำต่างๆให้กับผู้หญิงธรรมดาทั่วไปได้รับการมองว่าเป็นคนนุ่มนวล น่ารักใคร่ แต่งงานแล้ว และฉลาด แต่เชื่อมโยงผู้หญิงที่พิการว่าเป็นคนน่าเกลียด ไม่มีชีวิตชีวา ไร้ความสามารถ โดดเดี่ยว และคนให้ความรู้สึกสงสาร (Hanna & Rogovsky, 1986 อ้างถึงใน Taylor et al., 2000) การศึกษาอีกเรื่องหนึ่งให้นักเรียนมัธยมประเมินนักเรียนที่ต้องใช้เครื่องช่วยฟัง พบว่าได้รับการประเมินว่าเป็นคนเก็บตัว ซึ่กั้ว ซึมเศร้า และรู้สึกไม่มั่นคงมากกว่านักเรียนปกติ (Silverman & Klees, 1989 อ้างถึงใน Taylor et al., 2000) ส่วนการมีน้ำหนักตัวที่มากเกินไป ก็มักจะถูกมองในทางลบอย่างมาก (Crandall & Biernat, 1990) ในสังคมมักมีเจตคติ

ลำเอียงต่อผู้ที่มีน้ำหนักเกินกว่าปกติ ในการศึกษาเรื่องหนึ่ง นักศึกษาประเมินหญิงที่มีน้ำหนักตัวมากเกินไปว่ามีทักษะ มีความดึงดูดใจทางเพศ และดูอบอุ่นน้อยกว่าผู้หญิงน้ำหนักโดยเฉลี่ย อย่างไรก็ตามไม่พบความแตกต่างกันในเพศชาย (Regan, 1996) มีการศึกษาบางเรื่องพบว่า นักศึกษาหญิงที่น้ำหนักมากจะได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากผู้ปกครองน้อยกว่าเพื่อนหญิงคนอื่นที่น้ำหนักน้อยกว่า (Crandall, 1995 อ้างถึงใน Baron & Byrne, 2000)

อย่างไรก็ตามพบว่าหากบุคคลอ้วนจะทำให้ได้รับการประเมินว่ามีความดึงดูดใจเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่ง Reis และคณะ (1990) ศึกษาถึงผลของการอ้วนต่อการตัดสินความดึงดูดใจทางกายภาพและลักษณะตามภาพในความคิดของผู้มีความดึงดูดใจทางกายภาพ งานวิจัยพบว่าหากบุคคลอ้วนจะทำให้ได้รับการประเมินว่ามีความดึงดูดใจทางกายภาพมากกว่าบุคคลที่ไม่อ้วน และยังได้รับการประเมินว่ามีความจริงใจ มีความสามารถทางสังคม และมีความสามารถมากกว่าด้วย

ความดึงดูดใจทางกายภาพกับการประเมินความสามารถในการทำงาน
 มีงานวิจัยที่พูดถึงความสำคัญของความดึงดูดใจทางกายภาพกับการทำงานนี้มากมายที่ช่วยสนับสนุนความคิดที่ว่าสิ่งที่สวยงามเป็นสิ่งดีนี้ เรื่องที่ตรวจสอบนั้นได้แก่ คนที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพมากกว่าจะได้รับพิจารณาในการตัดสินใจจ้างเข้าทำงานมากกว่าคนที่ไม่มี ความดึงดูดใจทางกายภาพหรือไม่ จะได้รับการประเมินถึงศักยภาพที่จะประกอบอาชีพนั้นๆ อย่างไร และในเรื่องการพิจารณาการให้เงินเดือนและเลื่อนขั้น เป็นต้น

Dipboye และคณะ (1975) ศึกษาถึงความสำคัญของความดึงดูดใจทางกายภาพ คุณสมบัติ และเพศของผู้สมัครงานในตำแหน่งบริหาร ในการประเมินประวัติย่อของผู้สมัครงานพบว่า นักศึกษาและผู้สัมภาษณ์บุคคลเข้าทำงานประเมินให้กับผู้สมัครงานที่มีความดึงดูดใจมากกว่าผู้สมัครที่ไม่มี ความดึงดูดใจ ด้าน Cash และคณะ (1977) ศึกษาการตัดสินใจของที่ปรึกษาฝ่ายบุคคลระดับมืออาชีพต่อผู้สมัครงานที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่าผู้ที่มีความดึงดูดใจได้รับการประเมินดีกว่าผู้ที่ไม่มีความดึงดูดใจในงานที่มีลักษณะเป็นกลางทางเพศและในงานตามบทบาทบางส่วน Cash และ Kilcullen (1985) ยังศึกษาเปรียบเทียบผู้สมัครงานที่มีความดึงดูดใจและไม่มีความดึงดูดใจทางกายภาพ โดยให้นักศึกษาแสดงบทบาทเป็นผู้สัมภาษณ์คนเข้าทำงานประเมินผู้สมัครงาน พบว่าผู้สมัครที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพมีแนวโน้มที่จะได้รับการจ้างเข้าทำงานจากนักศึกษาที่แสดงตนเป็นผู้สัมภาษณ์มากกว่า นอกจากนี้ Marlowe และคณะ (1996) ศึกษาความสัมพันธ์ของประสบการณ์ในการบริหารของผู้บริหารกับ

ความลำเอียงในด้านความดึงดูดใจโดยให้ผู้บริหารประเมินและจัดอันดับความเหมาะสมในการจ้างเข้าทำงานและแนวโน้มที่จะก้าวหน้าในองค์กร ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่มีความดึงดูดใจสูงกว่าจะถูกประเมินในด้านความเหมาะสมในการจ้างเข้าทำงานและได้รับการประเมินว่ามีแนวโน้มจะก้าวหน้าในตำแหน่งระดับสูงมากกว่าผู้ที่มีความดึงดูดใจน้อยกว่า นอกจากนี้ยังพบว่าผู้บริหารไม่ว่าจะมีประสบการณ์มากหรือน้อยมีความลำเอียงต่อผู้สมัครที่มีความดึงดูดใจมากกว่า อย่างไรก็ตามพบว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์มากขึ้นจะมีความลำเอียงน้อยลง

ความดึงดูดใจอาจเป็นด้านดีของผู้หญิงที่อยู่ในองค์กรได้ Heilman และ Stopeck (1985) ขอให้คนประเมินผู้ช่วยรองประธานของบริษัทแห่งหนึ่งขึ้นมาโดยพิจารณาจากรูปภาพ ผู้ร่วมการทดลองได้ดูภาพชายและหญิงที่มีความดึงดูดใจและไม่มีความดึงดูดใจ ผลออกมาพบว่า ผู้ร่วมการทดลองประเมินให้ชายที่มีความดึงดูดใจมีความสามารถสูงกว่าผู้ที่ไม่มีความดึงดูดใจ ในขณะที่ให้ผลกลับกันในเพศหญิง ผู้ร่วมการทดลองเชื่อว่า หญิงที่มีความดึงดูดใจอาจได้รับการเลื่อนตำแหน่งเพราะรูปร่างหน้าตาของเธอมากกว่าความสามารถ

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยมากมายที่พูดถึงอิทธิพลของความดึงดูดใจทางกายภาพที่มีต่อการประเมินความสามารถในการทำงานนี้ยืนยันถึงผู้ที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพว่าจะได้รับการประเมินที่ดีกว่า (Cox & Glick, 1986; Morrow & McElroy, 1984; Spencer & Taylor, 1988 อ้างถึงใน Chia et al., 1998) จากข้อค้นพบทั้งหลายเหล่านี้ โดยเฉพาะงานวิจัยของ Cash และคณะ (1977) ที่มีการศึกษางานที่มีลักษณะเพศเป็นกลางซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยของผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยนำมาตั้งสมมติฐานในข้อที่ว่าผู้ที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพสูงกว่าจะได้รับการประเมินว่ามีความสามารถมากกว่าผู้ที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพต่ำกว่า

แนวความคิดเรื่องภาพในความคิดของเพศหญิงและชาย (Gender Stereotype)

ตัวแปรเพศจัดเป็นภาพในความคิดที่สำคัญต่อการรับรู้ของคนเช่นกัน เรามักจะเห็นภาพในความคิดนี้ได้ทั่วไป ไม่ว่าจะจากในชีวิตประจำวันที่นับตั้งแต่เด็กคนหนึ่งเกิดมา ข้าวของเครื่องใช้ต่างก็เป็นเครื่องบ่งชี้กำหนดบทบาททางเพศขึ้นมา เด็กหญิงเติบโตมาพร้อมๆกับการอบรมให้เป็นคนเรียบร้อย พุดจาอ่อนหวาน เล่นตุ๊กตาหรือทำกับข้าว ในขณะที่เด็กชายจะถูกสอนให้มีความกล้าหาญ เป็นผู้ปกป้อง เล่นกีฬาชนิดต่างๆ นอกจากนี้สื่อต่างๆยังแสดงให้เห็นภาพเหล่านี้ด้วย โดยให้เห็นภาพเพศชายสนุกสนานกับกิจกรรมนอกบ้าน และผู้หญิงทำงานในบ้าน ดูแลลูก สิ่งเหล่านี้ได้หล่อหลอมขัดเกลาให้เกิดบทบาททางเพศขึ้นมารวมทั้งคนในสังคมเองก็รับรู้ว่าเป็นเช่น

นั้น และกลายมาเป็นภาพในความคิดด้านเพศชั้น ประเด็นเรื่องการประเมินความสามารถของเพศชายและหญิงนี้ ยังเป็นประเด็นที่พุดถึงกันอยู่เสมอในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพศชายที่มักได้รับการประเมินว่ามีความสามารถมากกว่าเพศหญิง

การประเมินความสามารถของเพศหญิงและชาย

เพศชายและหญิงเกิดความลำเอียงต่อกันหรือไม่ในการประเมินความสามารถในการทำงาน งานวิจัยที่ตรวจสอบความลำเอียงนี้ได้แก่

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความลำเอียงทางเพศในการประเมินความสามารถ
 ประการแรก ขึ้นอยู่กับว่างานนั้นเป็นงานที่มีลักษณะเพศของงานเป็นอย่างไร โดย
 ทั่วไปแล้วเพศชายจะได้เปรียบในงานที่มีลักษณะเพศเป็นชาย (Masculine job) ในขณะที่เพศหญิง
 เองก็ได้เปรียบในงานที่มีลักษณะเพศเป็นหญิง (Feminine job) (Cash et al., 1977; Glick , Zion,
 & Nelson, 1988)

ประการที่ 2 คือ ปริมาณของข้อมูลที่สอดคล้องกับบุคคล ความลำเอียงในการ
 ประเมินเกิดขึ้น อย่างน้อยที่สุดมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นเมื่อข้อมูลมากพอที่จะทำให้ทราบเกี่ยวกับ
 ความสามารถของบุคคล การศึกษาหนึ่งที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้บริหารเพศหญิงและชาย โดยให้มีการ
 ประเมินข้อมูลจากวัตถุประสงค์ต่างๆเช่น จดหมาย บันทึกรายงาน และให้ประเมินถึงความสามารถในการเข้า
 ออกเข้าใจคน การจัดการและการตัดสินใจรวมถึงประสิทธิผลในการสื่อสาร พบว่าหากให้ข้อมูลเป็น
 รายชื่อเฉพาะ เช่นระบุชื่อลงไปนั้น มีการประเมินไม่แตกต่างกัน ความลำเอียงในการประเมินก็ไม่เกิด
 ขึ้น

ประการที่ 3 มีหลักฐานบางอย่างแสดงให้เห็นพฤติกรรมที่ไปหยุดยั้งภาพในความคิด
 สามารถให้ความน่าเชื่อถือเป็นพิเศษกับบุคคลในบางโอกาส โดยเฉพาะเมื่อเพศหญิงมีความ
 สามารถพิเศษในงานที่มีลักษณะเพศเป็นชาย เธออาจเป็นที่รับรู้ว่าเป็นที่ชื่นชอบมากกว่าเพศชาย
 ที่ประสบความสำเร็จพอๆกัน มีงานวิจัยพบว่านายหญิงที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูงจะถูก
 ประเมินว่ามีความสามารถในวิชาชีพมากกว่านายชายที่ประสบความสำเร็จพอๆกัน
 (Abramson, Goldberg, Greenberg, & Abramson, 1977 อ้างถึงใน Franzoi, 2000) หรืองาน
 วิจัยหนึ่งพบว่า เมื่อเพศหญิงตกอยู่ในสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งเป็นสถานการณ์แบบลักษณะเพศเป็น
 ชาย และให้ความช่วยเหลือตำรวจในการจับคนร้ายได้สำเร็จ จะพบว่าเพศหญิงถูกประเมินให้สม
 ควรได้รับรางวัลมากกว่าเพศชายในสถานการณ์เดียวกัน (Taynor & Deaux, 1973) ความสำเร็จที่
 ไม่ธรรมดาของหญิงในการทำงาน เพศหญิงจะได้รับการประเมินดีกว่าเพศชาย ในขณะที่เพศชายที่
 มีความสามารถในงานที่มีลักษณะเพศเป็นหญิงนั้นยังไม่มีคำตอบที่ชัดเจน

ประการสุดท้าย มีการพบว่าความลำเอียงทางเพศในการประเมินจะพบได้น้อยใน
 สถานการณ์การทดลอง Swim และคณะ (1989) พบว่าความลำเอียงทางเพศอธิบายได้น้อยกว่า
 ร้อยละหนึ่งของการผันแปรทั้งหมดในการประเมินความสามารถ อย่างไรก็ตาม พวกเขา กล่าวว่า
 ความลำเอียงทางเพศนี้จะเพิ่มขึ้นก็ต่อเมื่ออยู่ในโลกของความเป็นจริง มากกว่าในห้องทดลอง ทั้งนี้

เพราะผู้ร่วมการทดลองหวั่นการประเมินนั่นเอง จากในสถานการณ์การทำงานจริง ในการสำรวจของ Rosen และคณะ (1978 อ้างถึงใน Oskamp, 1998) พบว่าผู้บริหารเพศชายรับรู้ว่าลูกจ้างเพศหญิงมีทักษะ แรงจูงใจและนิสัยการทำงานที่ดีน้อยกว่าชาย มีความเชื่อว่าเพศหญิงน่าจะได้รับการจ้างงาน และเลื่อนตำแหน่งน้อยกว่า และไม่ค่อยมีความสามารถในการตัดสินใจและจัดการกับความเครียด แม้แต่ผู้บริหารที่เป็นหญิง บางครั้งก็ได้รับการประเมินต่ำกว่าเพศชายด้วย (Eagly, Makhijani, & Klonsky, 1992) นั่นคือมีแนวโน้มได้รับการประเมินทางลบเมื่อมีลักษณะผู้นำแบบมุ่งงานและตรงไปตรงมาหรือลักษณะเพศของงานเป็นชาย (เช่นผู้บริหารระดับสูงทางธุรกิจ)

อย่างไรก็ตาม จากปัจจัยประการแรกซึ่งเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้งานที่มีลักษณะเพศเป็นกลางเข้ามาใช้ประกอบในการทำวิจัย ซึ่งงานวิจัยของ Cash และคณะ (1977) เคยศึกษาในเรื่องงานที่มีลักษณะเพศที่ต่างกันไป คือ ลักษณะเพศเป็นชาย ลักษณะเพศเป็นหญิง และลักษณะเพศเป็นกลาง พบว่า เพศชายได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมมากกว่าหญิงในงานลักษณะเพศเป็นชายและลักษณะเพศเป็นกลาง ในขณะที่เพศหญิงได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมกับงานลักษณะเพศเป็นหญิงมากกว่างานลักษณะเพศเป็นชายและลักษณะเพศเป็นกลาง ดังนั้น จากข้อค้นพบนี้เอง ทำให้ผู้วิจัยนำมาตั้งสมมติฐานในข้อที่ว่าเพศชายจะถูกประเมินว่ามีความสามารถมากกว่าเพศหญิง

แนวคิดเรื่องการอนุมานสาเหตุของความสำเ็จ (Attribution of Success)

การอนุมานสาเหตุ (Attribution Theory) เป็นกระบวนการที่บุคคลพยายามแสวงหาข้อมูลเพื่อให้เข้าใจถึงสาเหตุของเหตุการณ์นั้น สาเหตุของพฤติกรรมผู้อื่นและแม้แต่พฤติกรรมของตัวเอง การอนุมานสาเหตุถือเป็นหนึ่งในหัวข้อย่อยของการรับรู้ผู้อื่นซึ่งประกอบด้วยมโนทัศน์หรือความคิด (Concept) ที่ใกล้เคียงกับการอนุมานสาเหตุก็คือ การรับรู้บุคคล (Person Perception) การรับรู้ระหว่างบุคคล (Interpersonal Perception) การรับรู้ทางสังคม (Social Perception) และความรู้ความเข้าใจทางสังคม (Social Cognition) นั่นคือ การรับรู้พฤติกรรมลักษณะทางกายภาพ และจิตใจของผู้อื่นนั่นเอง

Fritz Heider จัดเป็นนักจิตวิทยาคนแรกที่เสนอและศึกษาเกี่ยวกับการอนุมานสาเหตุนี้ไว้ในหนังสือ "The Psychology of Interpersonal Relations" ในปี 1958 เขามีความเห็นว่ามนุษย์เราทุกคนเป็นเหมือนนักจิตวิทยาที่ไร้เดียงสาที่พยายามอธิบายสาเหตุการกระทำต่างๆ ของมนุษย์

อย่างไรก็ตาม Heider ไม่ได้นิยามการอนุมานสาเหตุไว้อย่างเป็นทางการ ริชาร์ด อูวอร์ธ (2534) ได้ประมวลคำนิยามในการอนุมานสาเหตุของ Fritz Heider ที่ได้เคยให้สัมภาษณ์ไว้ในปี 1976 ว่า “การอนุมานสาเหตุ คือ การสร้างความเชื่อมโยง หรือความสัมพันธ์ ระหว่างเหตุการณ์บางอย่างและแหล่งที่ทำให้กำเนิดเหตุการณ์นั้น” แนวคิดการอนุมานสาเหตุของ Heider นี้ได้พยายามอธิบายสาเหตุการกระทำของมนุษย์จากปัจจัย 2 ประการคือ การอธิบายสาเหตุจากภายในที่เป็นลักษณะส่วนบุคคล (Internal Attribution) และการอธิบายสาเหตุจากภายนอกที่เกิดจากสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ (External Attribution) ทฤษฎีการอนุมานสาเหตุของ Heider ถือเป็นทฤษฎีในระยะแรกเริ่ม และได้เป็นแนวทางให้นักทฤษฎีคนอื่นๆ นำมาสร้างทฤษฎีใหม่ๆ ขึ้น ได้แก่ ทฤษฎีความสอดคล้องของการอนุมาน (Correspondence Inferences Theory) ของ Jones และ Davis (1965 อ้างถึงใน Weiner, 1992) และทฤษฎีการแปรร่วม (Covariation Theory) ของ Kelly (1967 อ้างถึงใน Weiner, 1992)

กล่าวโดยสรุปก็คือ การอนุมานสาเหตุ หมายถึง การที่บุคคลพยายามอธิบายสาเหตุของสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น นอกจาก Heider แล้ว ผู้ที่ได้ให้นิยาม Attribution ได้กว้าง ครอบคลุม และตรงกับความหมายที่ Heider ใช้ก็คือ Shaw และ Costanzo (1982 อ้างถึงใน ริชาร์ด อูวอร์ธ, 2534) กล่าวว่า “กระบวนการอนุมานสาเหตุ (Attribution Process) คือ กระบวนการที่ครอบคลุมความใส่ใจ ความคิดและความเข้าใจของบุคคลต่อ “เหตุการณ์” ที่เขารับรู้เหตุการณ์ที่เป็นเป้าหมายของการรับรู้ อาจประกอบด้วย การกระทำของผู้อื่น การกระทำของตนเอง และ/หรือผลที่เกิดจากสภาพแวดล้อม การอนุมานสาเหตุมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการและแบบแผนที่ผู้รับรู้นำมาใช้ในการระบุสาเหตุ (Assigning Causes) ของเหตุการณ์เหล่านี้”

นิยามของ Shaw และ Costanzo ครอบคลุมการอนุมานสาเหตุ 2 ประเภทใหญ่นั้นคือ การอนุมานสาเหตุของพฤติกรรมของมนุษย์ และการอนุมานสาเหตุเกี่ยวกับสิ่งอื่นๆ ในสภาพแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน มักมีการศึกษาในเรื่องการอนุมานสาเหตุของพฤติกรรมมนุษย์มากกว่าการอนุมานสาเหตุที่เกี่ยวกับสิ่งอื่นๆ ในสภาพแวดล้อม

ต่อมา Weiner (1979, 1980, 1985, 1986) เป็นผู้พัฒนาทฤษฎีผลของการอนุมานสาเหตุ (Attributional Theory) ซึ่งพัฒนามาจากทฤษฎีการอนุมานสาเหตุ (Attribution Theory) ของ Heider (1958) และทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motivation Theory)

ของ Atkinson (1964) ซึ่งทฤษฎีผลของการอนุมานสาเหตุนี้ ได้เสนอแนวคิดในการทำนายและจัดกระทำในเรื่องการรับรู้สาเหตุและผลที่มีต่อความรู้สึก ความคาดหวังและพฤติกรรมของบุคคล อธิบายปฏิกริยาด้านความรู้สึก และสติปัญญาของบุคคลที่มีต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการทำงานเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของตน หรือเป็นการอนุมานสาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลวที่ใช้อธิบายว่าทำไมผลลัพธ์จึงออกมาเป็นเช่นนั้นนั่นเอง

ทฤษฎีผลของการอนุมานสาเหตุของ Weiner ได้กล่าวถึงการรับรู้สาเหตุของความสำเร็จและความล้มเหลวในบริบทที่เกี่ยวกับการฝึกสัมฤทธิ์ โดย Weiner, Frieze, Kulka, Reed, Rest และ Rosenbaum (1971 อ้างถึงใน Weiner, 1979) กล่าวไว้ว่า สาเหตุหลักที่บุคคลใช้อธิบายความสำเร็จหรือความล้มเหลวได้แก่ ความสามารถ ความพยายาม ความยากง่ายของงาน และโชค โดยบุคคลตัดสินสาเหตุเหล่านี้จากการประเมินความสามารถของตนเอง ความพยายามของตนเอง ความยากง่ายของงาน และปริมาณกับทิศทางของโชคที่เคยเกิดขึ้น การอธิบายสาเหตุของบุคคลจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะแตกต่างกันตามการรับรู้ของบุคคล และลักษณะที่คล้ายคลึงกัน การคาดหวัง ความสำเร็จหรือความล้มเหลวที่จะเกิดขึ้นต่อไป มีพื้นฐานมาจากการรับรู้ระดับความสามารถ ระดับความยากง่ายของงาน ระดับความพยายาม และโชคของตน

อย่างไรก็ตาม ต่อมา Weiner (1979) เห็นว่าการอนุมานสาเหตุจาก 4 ประการที่กล่าวมาแล้วข้างต้นอาจไม่ถูกต้องนัก ยังมีสาเหตุอื่นๆที่อาจเกิดขึ้นได้นอกเหนือไปจากนี้ ได้แก่ อารมณ์ ความเหนื่อยล้า ความเจ็บป่วย และความมีอคติ เป็นต้น

จากความหลากหลายในการรับรู้สาเหตุจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการสร้างเกี่ยวกับการจำแนกประเภท (Classification Schema) หรืออนุกรมวิธานของสาเหตุ (Taxonomy of Causes) โดยวิธีการจำแนกลักษณะของสาเหตุที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันตามหมวดหมู่ของคุณลักษณะของสาเหตุนั้นๆ (Weiner, 1980) โดยจำแนกการรับรู้คุณลักษณะของสาเหตุเป็นมิติต่างๆดังนี้

การรับรู้คุณลักษณะของสาเหตุแบบ 1 มิติ

ในระยะแรกของการศึกษาเรื่องการอนุมานสาเหตุ มุ่งดูการรับรู้สาเหตุของพฤติกรรม นั่นคือเป็นมิติที่มาของสาเหตุ (Locus of Causality) โดย Heider (1958) ได้ทำการวิเคราะห์โครงสร้างของสาเหตุอย่างเป็นระบบ Heider กล่าวถึง ผลลัพธ์ที่เกิดจากการกระทำนั้นขึ้นอยู่กับ

เงื่อนไข 2 ประการ คือ สาเหตุจากปัจจัยภายในตัวบุคคล (Internal) และจากปัจจัยภายนอกตัวบุคคลหรือสภาพแวดล้อม (External) นั้นเอง

อย่างไรก็ตาม การรับรู้คุณลักษณะของสาเหตุแบบมิตินั้นไม่สามารถนำมาใช้อธิบายผลที่เกิดขึ้นภายหลังได้อย่างเพียงพอ เนื่องจากทั้งที่ผลของการกระทำได้รับการอนุมานสาเหตุซึ่งอยู่ในมิตินี้เหมือนกัน แต่กลับมีผลที่ตามมาภายหลังในลักษณะที่แตกต่างกัน จึงมีการนำปัญหาที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์ต่อไป ว่าควรมีโครงสร้างเช่นไร และพบว่าโครงสร้างของสาเหตุควรเพิ่มมิติอื่นที่นอกเหนือไปจากมิติที่มาของสาเหตุด้วย

การรับรู้คุณลักษณะของสาเหตุแบบ 2 มิติ

ต่อมา Weiner ได้พัฒนาทฤษฎีผลของการอนุมานสาเหตุโดยนำแนวคิดของ Heider (1958) มา เพราะเขาพบว่าสาเหตุที่อยู่ในมิตินี้มีความแตกต่างกัน นั่นคือ สาเหตุที่อยู่ในมิตินี้เหตุภายในเหมือนกันก็จริง แต่บางสาเหตุมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ ขณะที่บางสาเหตุมีลักษณะคงที่

ในระยะแรก Weiner เริ่มอธิบายสาเหตุสำคัญ 4 ประการที่บุคคลจำนวนมากได้ออกอนุมานผลของความสำเร็จและความล้มเหลว และมีการเชื่อมโยงด้านความคิดระหว่างผลที่ออกมา กับพฤติกรรมในภายหลังด้วย สาเหตุสำคัญ 4 ประการได้แก่ ความสามารถ ความพยายาม ความยากง่ายของงาน และโชค ซึ่งเป็นการอธิบายสาเหตุที่ใช้กันมากที่สุดในสภาพการณ์เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ที่ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว และเป็นการเพิ่มมิติเข้าไปอีก 1 มิติ นั่นคือมิติความคงที่ของสาเหตุ (Stability) ซึ่งแบ่งเป็นมิติสาเหตุที่คงที่ (stable) และไม่คงที่ (unstable)

แสดงโครงสร้างแบบ 2x2 สำหรับการรับรู้สาเหตุของผลสัมฤทธิ์ (Weiner et al., 1971 อ้างถึงใน Weiner, 1986) ได้ดังนี้

	มิติเหตุภายใน	มิติเหตุภายนอก
มิติความคงที่	ความสามารถ	ความยากของงาน
มิติความไม่คงที่	ความพยายาม	โชค

การแบ่งมิติของสาเหตุเป็น 2 มิตินี้ทำให้สามารถอธิบายถึงการอนุมานสาเหตุและผลที่ตามมาภายหลังได้ครอบคลุมขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาบางประการและนำไปสู่การวิเคราะห์โครงสร้างของสาเหตุใหม่ต่อไป

การรับรู้คุณลักษณะของสาเหตุแบบ 3 มิติ

Rosenbaum (1972 อ้างถึงใน Weiner, 1979, 1986) พบว่าสาเหตุซึ่งอยู่ในมิติความไม่คงที่ของสาเหตุและมิติเหตุภายในบางอย่างนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น ความพยายาม ความเหนื่อยล้า และอารมณ์ต่างเป็นสาเหตุที่ไม่คงที่และเกิดจากปัจจัยภายใน อย่างไรก็ตาม บุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงความพยายามของตนได้ ในขณะที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอารมณ์หรือความเหน็ดเหนื่อยได้ตามที่ตนปรารถนา ความแตกต่างที่เกิดขึ้นไม่สามารถจัดเข้าในมิติที่มาของสาเหตุและมิติความคงที่ได้ ทำให้ Rosenbaum เสนอมิติเพิ่มขึ้นมา นั่นคือ มิติการเจตนา (Intentional) และมิติการไม่เจตนา (Unintentional)

ต่อมา Weiner (1986) พบว่าการอธิบายมิติของสาเหตุในด้านเจตนาของ Rosenbaum นั้นมีข้อบกพร่อง Weiner (1986) จึงเสนอมิติใหม่ขึ้นมาเป็นมิติที่ 3 โดยเรียกว่ามิติความสามารถในการควบคุมสาเหตุ (Controllability) นั่นคือ มิติความสามารถในการควบคุมสาเหตุ (Controllable) และมิติความสามารถในการควบคุมสาเหตุ (Uncontrollable) การกำหนดมิติโดย Weiner นี้ทำให้มิติของสาเหตุมีลักษณะ 3 มิติและจำแนกเป็น 8 ลักษณะ

สาเหตุของความสำเ็จและความล้มเหลว จำแนกตามมิติของสาเหตุ 3 มิติ

มิติความสามารถในการควบคุมสาเหตุ	มิติเหตุภายใน		มิติเหตุภายนอก	
	มิติที่คงที่	มิติที่ไม่คงที่	มิติที่คงที่	มิติที่ไม่คงที่
สามารถควบคุมได้	ความพยายามถาวร	ความพยายามชั่วขณะ	อคติของผู้อื่น	การช่วยเหลือจากบุคคลอื่น
ไม่สามารถควบคุมได้	ความสามารถ	อารมณ์	ความยากของงาน	โชค

อย่างไรก็ตาม ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกใช้การรับรู้คุณลักษณะของสาเหตุแบบ 2 มิติ เพราะเห็นว่าการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุมานสาเหตุของความสำเร็จของผู้อื่น บุคคลผู้อนุมานสาเหตุอยู่ในฐานะเป็นผู้รับรู้ถึงสาเหตุของความสำเร็จในการประสบความสำเร็จในอาชีพของผู้ถูกประเมิน ซึ่งปัจจัยบางอย่างในมิติความสามารถในการควบคุมนั้น หากนำมาใช้ประกอบการอธิบายแล้วจะดูไม่สมเหตุสมผลนัก เช่น อารมณ์หรือความเหน็ดเหนื่อย อีกทั้งงานวิจัยที่ผ่านมาจะมีแต่การรับรู้ในลักษณะ 2 มิติเสียเป็นส่วนใหญ่อีกด้วย

การอนุมานสาเหตุของความสำเร็จต่อเพศหญิงและชายที่ความตั้งใจทางกายภาพแตกต่างกัน

งานวิจัยพบว่าความสำเร็จของเพศชายมักถูกอนุมานว่าเป็นผลมาจากความสามารถ ในขณะที่ความสำเร็จของเพศหญิงจะถูกอนุมานไปยังความง่ายของงาน (Feather & Simon, 1975) ไปยังความพยายามอย่างมาก (Taynor & Deaux, 1975) หรืออนุมานไปที่โชค (Deaux & Emswiller, 1974) การอนุมานถึงความสามารถของชายและหญิงแสดงให้เห็นความลำเอียงทางเพศที่ไปลดการตระหนักถึงความสามารถของผู้หญิง และหันไปอธิบายถึงความสำเร็จที่เกิดจากปัจจัยภายนอกหรือสถานการณ์แทน

ความลำเอียงในการอนุมานสาเหตุไม่ได้จำกัดอยู่ในที่ทำงานเท่านั้น ยังมีงานวิจัยที่พบในนักเรียนระดับมัธยมกับพ่อและแม่ของพวกเขาในการรับรู้ถึงความสามารถด้านคณิตศาสตร์ของลูกตน พบว่าพ่อและแม่ให้การอธิบายความสามารถของลูกชายและลูกสาวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ นั่นคือ จะอนุมานสาเหตุของความสำเร็จของลูกชายไปยังพรสวรรค์มากกว่าจะอธิบายในลูกสาว ในขณะที่ลูกสาวจะอธิบายถึงสาเหตุของความสำเร็จว่าเกิดจากความพยายามมากกว่าลูกชาย

Cash และคณะ (1977) ศึกษาการตัดสินใจของที่ปรึกษาฝ่ายบุคคลระดับมืออาชีพต่อผู้สมัครงานที่เพศแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า งานที่มีลักษณะเพศเป็นหญิงถูกรับรู้ว่าจะใช้ความพยายามที่จะไปสู่ความสำเร็จน้อยกว่างานที่มีลักษณะเพศเป็นชาย ในด้านการอนุมานไปทีความสามารถนั้นพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศของผู้ถูกประเมินและชนิดงานตามเพศ เพศหญิงจะถูกอนุมานไปยังความสามารถเมื่อประสบความสำเร็จในงานลักษณะเพศเป็นหญิงมากกว่างานลักษณะเพศเป็นชายหรืองานแบบเพศเป็นกลาง อย่างไรก็ตามความสำเร็จของเพศหญิงต่องานที่มีลักษณะแบบชายถูกอนุมานว่ามีความสามารถน้อยกว่าเพศชาย งานที่มีลักษณะแบบหญิงและ

งานที่มีลักษณะเพศเป็นกลางถูกรับรู้ว่าเป็นงานง่ายมากกว่างานที่มีลักษณะเป็นแบบชาย การมี
 โชคถูกมองว่าเป็นตัวอธิบายความสำเร็จน้อยที่สุด ความสำเร็จของเพศหญิงในงานที่มีลักษณะ
 แบบชายถูกอนุมานไปยังโชคมากกว่าความสำเร็จของชายในงานแบบเดียวกัน และมากกว่าความ
 สำเร็จของเพศหญิงในงานที่มีลักษณะเป็นแบบหญิงและที่มีลักษณะแบบเพศเป็นกลางด้วย ส่วน
 ความล้มเหลวได้รับการอนุมานไปที่การขาดความพยายามมากที่สุด

Chia และคณะ (1998) ได้ศึกษาถึงผลของเพศของผู้ถูกประเมินและความดึงดูด
 ใจทางกายภาพต่อการรับรู้ความสำเร็จในการศึกษา บุคลิกลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ
 ระดับสติปัญญา ความคิดริเริ่ม และการอนุมานสาเหตุของความสามารถและความพยายามที่
 เกี่ยวข้องกับความสำเร็จทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า ในด้านการรับรู้การอนุมานสาเหตุความ
 สำเร็จไปที่ความสามารถพบความแตกต่างระหว่างเพศ โดยเพศชายที่มีความดึงดูดใจได้รับการ
 ประเมินสูงที่สุด และเพศหญิงที่ไม่มีความดึงดูดใจได้รับการประเมินต่ำที่สุด ในด้านการรับรู้การ
 อนุมานสาเหตุความสำเร็จไปที่ความพยายาม ไม่พบความแตกต่างระหว่างเพศ ดังนั้นจากข้อค้น
 พบข้างต้นเหล่านี้เองที่ทำให้ผู้วิจัยนำไปตั้งเป็นสมมติฐานข้อที่ว่าเพศชายจะได้รับการอนุมาน
 สาเหตุของความสำเร็จไปที่ความสามารถมากกว่าเพศหญิง

ในด้านความดึงดูดใจทางกายภาพก็พบการอนุมานสาเหตุในลักษณะเดียวกับ
 เพศชาย นั่นคือเมื่อผู้ที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพประสบความสำเร็จจะถูกอนุมานสาเหตุไปที่
 ปัจจัยภายในมากกว่าภายนอก โดย Cash และคณะ (1977) ศึกษาการตัดสินใจของที่ปรึกษาฝ่าย
 บุคคลระดับมืออาชีพต่อผู้สมัครงานที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า
 ในด้านการอนุมานสาเหตุนั้น พบว่าผู้ที่มีความดึงดูดใจได้รับการอนุมานสาเหตุว่ามีศักยภาพในการ
 ทำงานโดยรวมดีกว่าผู้ไม่มีความดึงดูดใจ ในด้านความสำเร็จนั้นพบว่าได้รับการอนุมานสาเหตุไปที่
 ความพยายามมากที่สุด

นอกจากนี้ Chia และคณะ (1998) ยังพบอีกว่า ในด้านการรับรู้การอนุมาน
 สาเหตุความสำเร็จไปที่ความสามารถพบความแตกต่างกันในผู้ที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพที่
 แตกต่างกัน โดยเพศชายที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพสูงสุดได้รับการประเมินว่ามีความสามารถ
 มากที่สุด ในขณะที่เพศหญิงที่มีความดึงดูดใจทางกายภาพต่ำสุดได้รับการประเมินว่ามีความ
 สามารถน้อยที่สุด ส่วนในด้านการรับรู้การอนุมานสาเหตุความสำเร็จไปที่ความพยายาม ไม่พบ

ความแตกต่างกันในผู้ที่มีความตั้งใจทางกายภาพแตกต่างกัน จากข้อค้นพบนี้เองทำให้ผู้วิจัยนำมาตั้งเป็นสมมติฐานข้อที่ว่าผู้ที่มีความตั้งใจทางกายภาพสูงกว่าจะได้รับการอนุมานสาเหตุของความสำเร็ไปที่ความสามารถมากกว่าผู้ที่มีความตั้งใจทางกายภาพต่ำกว่า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของความตั้งใจทางกายภาพ และเพศของผู้ถูกประเมินที่มีต่อการประเมินความสามารถและการอนุมานสาเหตุของความสำเร็

สมมติฐานที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้ที่มีความตั้งใจทางกายภาพสูงกว่าจะถูกประเมินว่ามีความสามารถมากกว่าผู้ที่มีความตั้งใจทางกายภาพต่ำกว่า
2. เพศชายจะถูกประเมินว่ามีความสามารถมากกว่าเพศหญิง
3. ผู้ที่มีความตั้งใจทางกายภาพสูงกว่าจะได้รับการอนุมานสาเหตุของความสำเร็ไปที่ความสามารถมากกว่าผู้ที่มีความตั้งใจทางกายภาพต่ำกว่า
4. เพศชายจะได้รับการอนุมานสาเหตุของความสำเร็ไปที่ความสามารถมากกว่าเพศหญิง

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนิสิตระดับปริญญาตรีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

2. ตัวแปรที่ต้องการศึกษา

ตัวแปรอิสระ (Independent variable) ได้แก่

ความตั้งใจทางกายภาพของผู้ถูกประเมิน แบ่งเป็น 3 ระดับคือ ความตั้งใจทางกายภาพสูง ความตั้งใจทางกายภาพปานกลาง และความตั้งใจทางกายภาพต่ำ

เพศของผู้ถูกประเมิน แบ่งเป็น 2 ระดับคือ เพศชายและเพศหญิง

ตัวแปรตาม (Dependent variable) ได้แก่

การประเมินความสามารถ

การอนุมานสาเหตุของความล้มเหลว

3. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการดูในเรื่องการประเมินความสามารถ และการอนุมานสาเหตุความสำเร็จในอาชีพ โดยผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกอาชีพที่มีลักษณะเพศเป็นกลาง (neutral job) เพื่อจะได้ไม่เกิดตัวแปรแทรกซ้อนที่เกิดจากอาชีพที่มีลักษณะเพศเป็นชาย (masculine job) หรือเป็นหญิง (feminine job) และเป็นอาชีพที่ความตั้งใจทางกายภาพไม่มีอิทธิพลในการทำงานมากนัก เพื่อให้การประเมินเป็นไปอย่างเป็นกลางที่สุด ไม่ทำให้เกิดการประเมินหนักไปในทางใดทางหนึ่ง

ข้อตกลงเบื้องต้น

ความตั้งใจทางกายภาพของรูปภาพบุคคลไม่แตกต่างจากความตั้งใจทางกายภาพของบุคคลจริงๆ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ความตั้งใจทางกายภาพของผู้ถูกประเมิน หมายถึง คะแนนที่ได้จากการประเมินลักษณะรูปร่างหน้าตาของภาพที่ผู้วิจัยใช้เป็นสิ่งเร้าในแบบประเมินมาตรฐานวัดความตั้งใจทางกายภาพ ซึ่งแบ่งคะแนนเป็น 7 ระดับ จากมีความตั้งใจน้อยที่สุดถึงมีความตั้งใจมากที่สุด

ความตั้งใจทางกายภาพแบ่งเป็น 3 ระดับคือ

1.1 ความตั้งใจทางกายภาพสูง หมายถึง ลักษณะรูปร่างหน้าตาที่อ่อนบนของรูปภาพบุคคลที่ได้คะแนนจากการประเมินความตั้งใจทางกายภาพที่เรียงลำดับคะแนนจากสูงไปต่ำและได้รับคะแนนสูงที่สุดเป็นอันดับที่ 1 และ 2 จากทั้งหมด 12 อันดับ

1.2 ความตั้งใจทางกายภาพปานกลาง หมายถึง ลักษณะรูปร่างหน้าตาที่อ่อนบนของรูปภาพบุคคลที่ได้คะแนนจากการประเมินความตั้งใจทางกายภาพที่เรียงลำดับคะแนนจากสูงไปต่ำและได้รับคะแนนเป็นอันดับกลางนั่นคือ อันดับที่ 6 และ 7 จากทั้งหมด 12 อันดับ

1.3 ความตั้งใจทางกายภาพต่ำ หมายถึง ลักษณะรูปร่างหน้าตาที่อ่อนบนของรูปภาพบุคคลที่ได้คะแนนจากการประเมินความตั้งใจทางกายภาพที่เรียงลำดับคะแนนจากสูงไปต่ำและได้รับคะแนนต่ำที่สุดเป็นอันดับที่ 11 และ 12 จากทั้งหมด 12 อันดับ

2. การประเมินความสามารถ หมายถึง คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากมาตรวัดการประเมินความสามารถซึ่งเป็นมาตรฐานค่า 7 ระดับจากมีความเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จในอาชีพน้อยที่สุดไปจนถึงมากที่สุด

3. การอนุมานสาเหตุของความสำเร็จ หมายถึง คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการตอบมาตรวัดการอนุมานสาเหตุของความสำเร็จ แบ่งเป็น 4 สาเหตุ ได้แก่ ความสามารถ ความพยายาม ลักษณะความยากง่ายของงาน และโชค โดยให้ระบุในมาตรฐานค่า 7 ระดับถึงระดับการมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในอาชีพด้วยแต่ละสาเหตุจากเป็นไปได้น้อยที่สุดถึงมากที่สุด